

UIA
ULUSLARARASI MİMARLAR BİRLİĞİ

Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik
Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni'nin Politikalarına İlişkin
Öneri Kılavuzları

BİLGİSAYAR UYGULAMASI

- T A S L A K -

(UIA Mesleği Uygulama Komisyonu'nun 4-5 Nisan 2003 tarihinde Tokyo'da yaptığı toplantıda gözden geçirilmiş 20 Haziran 2002 tarihli taslaktır.)

Bilgisayar Uygulamasına İlişkin Mutabakat Politikası

Bilgisayar Uygulamasına İlişkin Mutabakat Politikası, mimarlık hizmetlerinin işveren ile mimar arasındaki yoğun kişisel işbirliği üzerine kurulmuş olan kendine özgü karakterini göz önüne alarak, bilgi aktarımının güvenliğini ve telif hakları ile diğer hukuki yükümlülüklerin korunmasını sağlamayı ve mimarlık pratiğinde bilgisayar uygulamaları üzerine uluslararası standartlar geliştirmeyi öngörür.

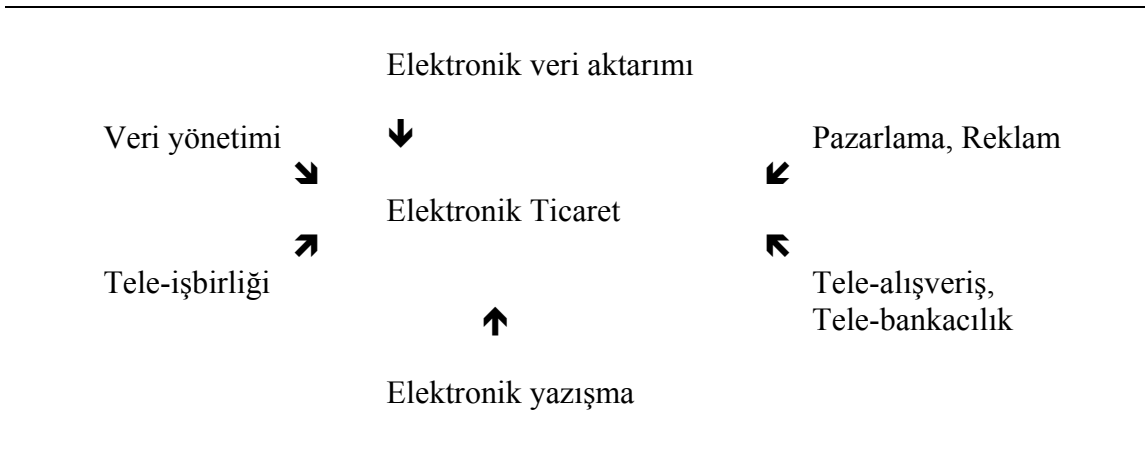
Önsöz

İnternet ve e-posta gibi elektronik ticaret araçları uzun süredir gündelik ofis çalışmalarımıza girmiş bulunuyor. Çeşitli türdeki mal ve hizmetlerin arz ve talebi kadar, bilginin satınalımı ve veri alışverişi, yazışma ve reklam etkinlikleri de artık elektronik ortam kullanılmadan yapılamıyor. Her ne kadar günümüzde bilgisayar teknolojisi, tasarım yapma (bilgisayar destekli tasarım-CAD), örnek kontratlar hazırlamak, hizmet listeleri oluşturmak ve ücretleri, maliyetleri ve ödemeleri hesaplamak için geliştirilmiş özel programlar sayesinde mimarlara gündelik iş yüküyle başa çıkmalarında yardımcı oluyorsa da, bu yeni araçların uygulaması henüz tam anlamıyla mimarlık bürolarında hayatın bir parçası haline gelmedi. Halbuki kısıtlı ekonomik koşullar altında zor durumda bulunan mimarlar, ülkelerinin içinde ve dışındaki rekabetin baskısına karşı koyabilmek için yeni çalışma alanlarının açılmasına ve yüksek verimliliğe sahip çalışma metodlarına büyük ölçüde ihtiyaç duymaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi için de elektronik ortamın yeni araçları bazı anahtar işlevler içeriyor.

I. Elektronik Ticaret ve Proje Ayrıntılandırma

Çizim masası, mürekkep ve ozalitler kullanılarak yapılan klasik çalışma yöntemleri bilgisayar ekranı “klavye”, “fare” ve “yazıcı” gibi araçlarla karşılaştırıldığında önemini kaybetmeye devam ediyor. Çeşitli bilgisayarlı çalışma ortamlarını ofis içinde bir ağla birleştirmek, elektronik bilgi transferini olanaklı hale getirerek planların ve diğer dokümanların sürekli ve eşzamanlı olarak geliştirilmesini sağlıyor.

Bunun yanında, bilginin aynı zamanda ofis dışındaki yerlere aktarımı da gün geçtikçe daha gerekli bir hale geliyor. Bu sadece çok sayıda şubesi bulunan büyük ofisler için değil, aynı zamanda geniş çaplı projeler için kurulmuş ortaklıklar ya da alt planlama ofisleri için de geçerlidir. Özellikle yurtdışındaki işverenler, planlama ve tasarım ofisleri ile iş yapan genel müteahhitlik firmaları, elektronik ortamı kullanmadan, zaman ve maliyeti gözetken verimli bir işleyişi kuramamaktadır.

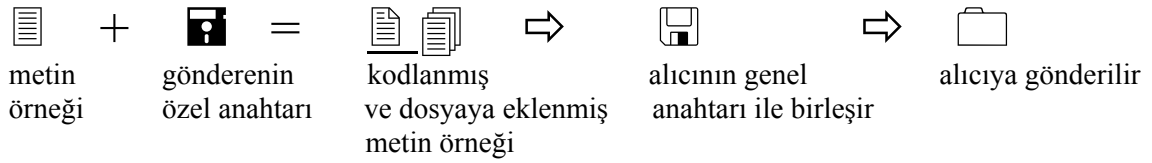
Elektronik ticaretin ve ekonomik öneminin hızla artması, hukuki açıdan korunan ve uyumlu bir çerçevenin yaratılmasına yeterli zaman bırakmadı. Böyle olunca da ekonomik bakımdan bir gereklilik olan elektronik araç kullanımının hukuki açıdan özellikle mimarlar için önemli tehlikeler içerdiğini söylemek gerekir: Her mimar, sözleşmelerin, ücret anlaşmalarının, planların ve uygulama planlarının şahsen imzalanması gerektiğini bilir. Kişisel imza, bir belgeyi hazırlayan şahsın tespitine yardımcı olur ki bu da güvenilirlik ve telif hakkı konusunda çok önemli bir noktadır. Buna ek olarak imza, orijinal planların yasal olmayan yöntemlerle değiştirilmiş olanlardan ayrılmasını sağlayan bir kanıttır. Hukuki açıdan koruyucu olan diğer mekanizmalar ise, örneğin kapalı zarfta postalama (postanın gizlilik özelliğini korumak) veya postayı elden ulaştırmak (postanın doğru alıcıya ulaşımının güvenceye almak) olabilir.

Elektronik ticaret kullanıma sokulduğunda tüm bu koruyucu mekanizmalar artık alışageldik şekilde uygulanamamaktadır. Fakat, elektronik bilgi akışı için de gerekli güvenliği sağlamak üzere dijital imza geliştirilmiştir. Bu imza bir genel anahtar (telefon defteri benzeri bir kayıt defterinde bulunabilecek şekilde) ve bir adet özel anahtardan oluşur. Özel anahtar bir çip-kartta saklanır ve bilgisayara da bir çip-kart okuyucu

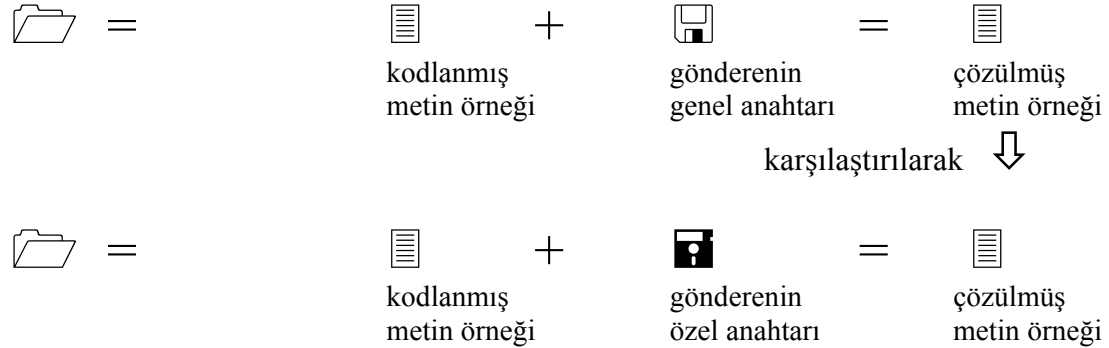
tarafından yüklenir. Bir dokümanı ya da planı dijital olarak imzalamak için dokümana kriptolanan bir özet eklenir. Bu özetin kriptosu, özel anahtar sayesinde işaretlenir. Bundan sonra kriptolanmış özete alıcının genel anahtarı ile bağlanabilir. Bu bilgi, gönderenin genel anahtarı ile birlikte alıcıya aktarılır. Buna karşılık alıcı, gönderenin genel anahtarı ile dokümanın şifresini çözebilir. Bunun sonucunda, alıcı bu sonucu kriptolanmış olarak aldığı ve kendine iletilen özel anahtarla açabileceği dokümanla karşılaştırır. Bu prosedür elektronik ve otomatik olarak saniyeler içinde gerçekleştirilir. Eğer iki bilgi birbiriyle uyuyorsa, aktarılan dokümanın ilgili göndericiden geldiği ve (bir virgül yada şifrenin bile) değiştirilmediği varsayılabilir. Bu, statik planlarının aktarımı gibi amaçlar açısından büyük öneme sahiptir. Bazı servis sağlayıcılar daha şimdiden gerekli teknik araçları geliştirmişlerdir. Tüm UIA Üye Kesimlerinde bu konu ile ilgili yeterli olanaklar sağlanacaktır.

Elektronik olarak imzalanmış belgelerin Kodlanması ve Kodlarının Çözülmesi

Gönderen

Alıcı

Eklenmiş doküman ancak iki kodu çözülmüş yazı örneği aynıysa özgün ve gönderme işlemi sırasında değişikliğe uğramamış olarak kabul edilebilir!

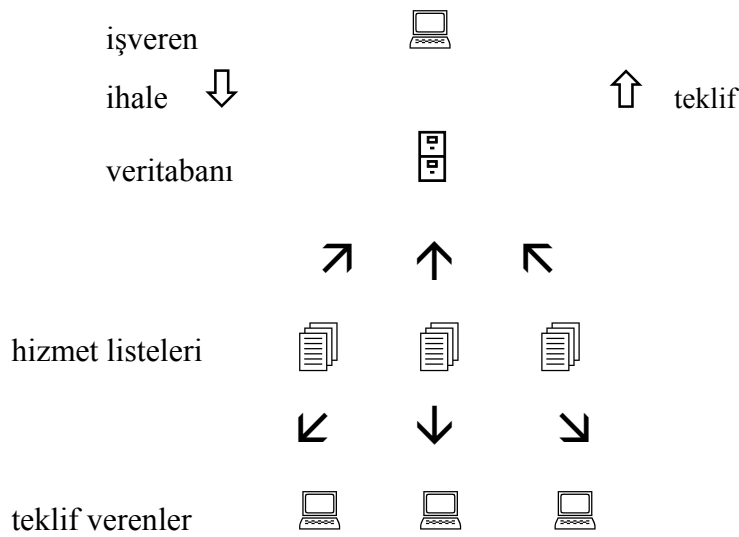
II. Elektronik Ticaret ve Kamu İhaleleri

Kamu ihalelerine ilişkin birçok basılı yayının yerini elektronik yayınlar alacak. Örneğin Avrupa Komisyonu, Resmi Bülteni'nin basımını daha şimdiden durdurdu ve tüm bilgileri SIMAP (Système Informatique du Marché Public) elektronik bilgi sistemi üzerinden aktarmaya başladı. Böylece, AB-Hizmet Yönetmeliği (Directive 92/50/EEC, 18 Haziran 1992) artık teklif alımını sadece yazılı değil başka araçlarla da (örneğin

elektronik şekilde) kabul edecek biçimde değiştirdi. Bugün artık geçerli bir dijital imzanın hukuki açıdan bağlayıcı olduğu kabul ediliyor.

Bu bağlamda, elektronik yayınların yanında aynı zamanda elektronik teklif verme sisteminin uygulamasına yönelik prosedürler de geliştirildi. İnşaat hizmet sektörü ele alınırsa, ihale prosedürleri için çağrılar, hem teklif verenler hem de kamu işverenleri için birlikte geliştirilmektedir. Tümü elektronik olan bu prosedürler yeterli teklifleri belirlemek, gerçekleştirilmesi gereken hizmetlerin tüm listesine ulaşmak ve tekliflerin verilmesini sağlamak gibi hizmetler sunuyor. Bu hizmetler bazı ücretler karşılığında çeşitli ihaleciler tarafından sunuluyor.

Elektronik İhale Sistemi

İnterneti kullanmayı seçen mimarlar ilgilendikleri ihaleler hakkında hızlı, spesifik, maliyet azaltıcı ve geniş çaplı bilgi edinmek için çok çeşitli olanaklara sahip oluyorlar. Buna rağmen, elektronik teklif verme süreci, serbest çalışan mimarların verdiği hizmetlere uygun değil, çünkü en fazla bir ön seçim sürecinden sonra işin daha yakınından belirlenebilmesi için müşteri ve mimar arasında kişisel ilişkiler kaçınılmaz olacaktır. Mimarlık hizmetleri ölçü ve sayılara göre karar verilen ticari mal değil, fakat yerine getirilen kişisel hizmetlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle de mimarlıkla ilgili taleplerin gelecekte sadece elektronik araçlarla karşılanması pek de bir anlam ifade etmeyecektir.

III. Elektronik Ticaret ve Uluslararası Sözleşme Hukuku

Mimarlık sözleşmelerin elektronik araçlarla imzalanması, tarafların aynı ülkede yerleşik olmaları koşuluyla, hukuki açıdan belirli bir problem yaratmaz. Fakat internet, dünya düzeyinde farklı ülkelerden ortaklar arasında ortakların sözleşmelerin yapılabilmesi için kolaylıklar getirmektedir. Bu noktada asıl sorun, sözleşmenin hangi ülkenin mevzuatı

kapsamına gireceğidir. Bu durum özellikle limitler, garantiler ve ödemelere ilişkin değişik düzenlemeler nedeniyle önemlidir. Uluslararası sözleşme hukukuna göre sözleşmenin tarafları, uygulanacak geçerli mevzuatı belirleyebilirler. Bu açıkça ve yazılı bir biçimde sözleşmede belirtilmelidir. Eğer uygulanacak mevzuat belirlenmemişse, sözleşme en yakın bağlantısı olan devletin hukukuna tabi olur.

Hukuki varsayımlara göre, bir sözleşmede belirleyici nitelikteki hizmetleri yerine getirecek taraf sözleşmenin imzalanması esnasında hangi devlete bağlı ise, sözleşmenin bağlantısı öncelikle bu devletle kurulur. Mimarlık sözleşmelerinde belirgin hizmet, planlama hizmetidir ve bu konuda da mimarın ikametgahı belirleyicidir. Fakat, bir mimar tarafından yabancı bir ülkede görevlendirilmiş çizim büroları açısından hukuki durum daha farklıdır. Bu durumda, belirgin hizmet, planların çizimidir ve geçerli mevzuat yönünden bir tercih belirtilmemişse yabancı devletin kendi mevzuatı uygulanır.

IV.Elektronik Ticaret ve Reklam

Mimarlık bürolarının internette tanıtılmasının önemi artacaktır. Fakat reklamlara ilişkin yürürlükte olan farklı yasal düzenlemeler nedeniyle bu tür internet yayınlarının yasal kabul edilebilirliği konusunda yaygın bir tereddüt bulunuyor. Reklam amaçlı internet kullanımı engellenemez. Burada belirleyici olan, reklamın içeriği ve şeklidir. Tanıtım yapan mimarlık bürosu, bir yandan doğru şekilde reklam yapmayı gerektiren haksız rekabet yasalarını gözetmeli, diğer yandan da yapacağı tanıtımlar ayrıca kanıtlanması gereken ve yasal olmayan ifadeler içermemelidir. Bunun da ötesinde, tanıtımda yer alan bilgilerin, haksız ve izleyenlerde rahatsızlık yaratan öğeler içermemesini öngören serbest reklamcılık ilkeleri dikkate alınmalıdır. Mimar kendisi için, gerçekleştirdiği performansı temel alan bir yaklaşımın tanıtımını yapmaya devam edecektir. Örneğin reklam duyuruları gerçekleştirilmiş belli başlı hizmetlere ilişkin olmalıdır. Çoğu ülkede reklam yoluyla kendini övmek profesyonellik ilkelerine uymaz. Bu internet reklamcılığı için de geçerlidir. UIA Mesleki Etik ve Davranış İlkeleri, bu açıdan da ele alınmalıdır.

Haziran 2002

Bilgisayar Uygulamaları Taslak Paneli Üyeleri

Dr. Tillman Prinz, Oturum Yöneticisi (Almanya)

Isabelle Moreau (Fransa)

Michael Peck (Avustralya)

Çeviren: Tuğçe Selin Tağmat